

سیاست جنایی

(داخلی و بین‌المللی)

مواد مخدر

تألیف

دکتر علی‌اکبر باصری

سرشناسه : باصری، علی اکبر، ۱۳۴۹ -

4

عنوان و نام پدیدآور : سیاست جنایی (داخلی و بین‌المللی) مواد مخدر / تألیف علی اکبر باصری.

مشخصات نشر : تهران: خرسندی، ۱۳۸۶.

مشخصات ظاهری : ۲۳۲ ص.

شابک : 978-964-2661-51-0

وضعیت فهرست‌نویسی : فیا

یادداشت : کتابنامه: ص. ۲۲۵ - ۲۳۲؛ همچنین به صورت زیرنویس.

موضوع : مواد مخدر.

موضوع : جرم‌شناسی -- ایران.

رده‌بندی کنگره : ۲-۲۶/ف۶۰۲۶ HV

رده‌بندی دیویی : ۳۶۴/۰۹۵۵

شماره کتابشناسی ملی : ۱۰۸۷۳۵۴۰

انتشارات خرسندی

تهران - خیابان انقلاب - خیابان ۱۲ فروردین - بالاتر از خیابان لبافی‌نژاد
کوچه بهشت آیین - پلاک ۲۱ - طبقه اول شرقی

تلفن: ۵ - ۶۶۴۹۰۵۸۴ و ۵ - ۶۶۹۷۱۰۳۴ و ۶۳۸۳۸۶۳۰۹۱۲

سیاست جنایی (داخلی و بین‌المللی) مواد مخدر

تألیف : دکتر علی اکبر باصری

چاپ اول - زمستان ۱۳۸۶

جلد ۲۰۰۰

ناظر فنی: محسن کنگرانی

قیمت: ۳۶۰۰۰ ریال

ISBN: 978-964-2661-51-0

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۶۶۱-۵۱-۰

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
پیشگفتار.....	۱۳
بخش مقدماتی: تعاریف و کلیات.....	۱۷
مقدمه.....	۱۹
مبحث نخست از سیاست جنایی تا سیاست‌های جنایی.....	۲۶
گفتار نخست - مفهوم سیاست جنایی.....	۲۸
الف - مفهوم مضیق سیاست جنایی.....	۳۰
ب - مفهوم موسع سیاست جنایی.....	۳۴
مبحث دوم - سیاست‌های جنایی و انواع آن.....	۴۲
گفتار نخست - سیاست جنایی تقنینی.....	۴۳
گفتار دوم - سیاست جنایی قضایی.....	۴۶
گفتار سوم - سیاست جنایی مشارکتی.....	۴۷
گفتار چهارم - سیاست جنایی اجرایی.....	۵۰
بخش اول: ایران و تحولات تاریخی سیاست جنایی مواد مخدر.....	۵۵
فصل نخست.....	۶۷
دوران مشروطه‌ی سلطنتی از ۱۲۸۵ هـ خورشیدی تا ۱۳۵۷.....	۶۷
مبحث نخست - از آغاز مشروطه تا سال ۱۳۳۴ هـ ش (دوره اول).....	۷۴
الف - قانون تحدید تریاک.....	۷۶
۱- نگاهی به ماهیت قانون تحدید تریاک.....	۷۷

۷۸	۲- آثار و پیامدها.....
۸۰	ب- نگاهی به قانون انحصار دولتی تریاک.....
۸۱	۱- علل و انگیزه‌های تصویب قانون انحصار دولتی تریاک.....
۸۲	۲- بررسی ماهوی قانون انحصار دولتی تریاک.....
۸۵	ج- قوانین متفرقه دوره اول.....
۹۰	مبحث دوم - از سال ۱۳۳۴ ه.ش. تا ۱۳۵۷ ه.ش (دوره دوم).....
۹۱	الف - بررسی قوانین دوره دوم.....
۹۱	۱- قانون منع کشت خشخاش و استعمال تریاک.....
۹۴	۲- قانون اجازه کشت محدود خشخاش و صدور تریاک.....
۹۵	۳- تعیین تکلیف معتادان.....
۹۶	ب- واکنش‌ها و کیفرها.....
۹۷	۱- واکنش‌ها و ضمانت اجرای کیفری.....
۱۰۱	۲- واکنش‌ها و ضمانت اجرای غیرکیفری.....
۱۰۲	الف) در مورد کارمندان دولت.....
۱۰۳	ب) کارکنان مؤسسات آموزش علمی.....
۱۰۳	ج) صاحبان صنایع و بازرگانان.....
۱۰۳	د) کارگران مشمول قانون کار.....
۱۰۴	ه) محصلین.....
۱۰۴	۳- اقدامات درمانی و بازپروانه.....
۱۰۵	۳-۱- نهی و تامین دارو و در اختیار گذاشتن امکانات بیمارستانی.....

۳-۲- معالجه معتادان محکوم و آزادی مشروط آنها.....	۱۰۶
فصل دوم.....	۱۰۹
تحولات سیاست جنایی مواد مخدر در دوران پس از انقلاب اسلامی.....	۱۰۹
مبحث نخست - از پیروزی انقلاب اسلامی تا ۱۳۶۷ ه.ش.....	۱۱۲
الف - نگاهی کلی.....	۱۱۲
ب - واکنش‌ها و ضمانت‌اجراها.....	۱۱۴
۱- واکنش‌ها و ضمانت‌اجراهای کیفری.....	۱۱۴
۲- واکنش‌ها و ضمانت‌اجراهای غیر کیفری.....	۱۱۷
۳- اقدامات تأمینی و درمانی.....	۱۱۸
مبحث دوم - تحولات ۱۳۶۷ ه.ش و دوران پس از آن.....	۱۱۹
الف - بررسی قوانین این دوران.....	۱۱۹
۱- اعدام.....	۱۲۲
۲- حبس.....	۱۲۳
۳- شلاق.....	۱۲۳
۴- جزای نقدی.....	۱۲۳
۵- مصادره اموال.....	۱۲۳
ب - تعریف جرایم، واکنش‌ها و ضمانت‌اجراها در این دوره.....	۱۲۴
۱- تعریف.....	۱۲۴
۲- واکنش‌ها و ضمانت‌اجراها.....	۱۲۴
ج- طبقه‌بندی ضمانت‌اجراها.....	۱۲۹

۱- مجازات‌های اصلی.....	۱۳۰
۲- مجازات‌های تبعی.....	۱۳۰
۳- مجازات تکمیلی.....	۱۳۱
د- ضمانت اجراها و تناسب آن.....	۱۳۲
۱- تناسب مجازات‌های جرائم مواد مخدر با سایر جرائم.....	۱۳۲
۲- تناسب مجازات جرائم مواد مخدر در بین خود این جرائم.....	۱۳۶
هـ) بررسی مجازات اعدام در مورد جرایم مواد مخدر.....	۱۳۹
بخش دوم: تحولات بین‌المللی سیاست جنایی در قبال مواد مخدر.....	۱۴۷
شکل‌گیری سیاست جنایی بین‌المللی.....	۱۴۹
فصل نخست.....	۱۵۸
نهادهای بین‌المللی و راهبردهای سیاست جنایی.....	۱۵۸
مبحث نخست: نقش نهادهای بین‌المللی در فرایند سیاست جنایی.....	۱۶۰
الف- نهادهای اصلی:.....	۱۶۱
مجمع عمومی سازمان ملل متحد.....	۱۶۱
هیأت بین‌المللی کنترل مواد مخدر (INCB).....	۱۶۱
برنامه کنترل بین‌المللی مواد مخدر (UNDCP).....	۱۶۲
کمیسیون مواد مخدر.....	۱۶۲
شورای اقتصادی و اجتماعی سازمان ملل متحد.....	۱۶۲
ب- نهادهای فرعی.....	۱۶۳
۱- سازمان بهداشت جهانی (W.H.O).....	۱۶۳

۲- سازمان پلیس جنایی بین‌المللی (انترپول).....	۱۶۳
۳- سازمان گمرکات جهانی (W.C.O).....	۱۶۴
۴- کمیسیون هوانوردی بین‌المللی (ANC).....	۱۶۴
ج- سایر نهادهای فرعی	۱۶۴
مبحث دوم: تلاشها و راهبردهای بین‌المللی مشترک و نقش گروه‌های سازمان یافته.....	۱۶۵
الف- راهبردهای مشترک: ابعاد جهانی و فراملی موادمخدر، موجب گردیده که بازیگران عرصه بین‌الملل به آن به عنوان یک مساله جهانی توجه نمایند.	۱۶۵
ب- قاچاق بین‌المللی مواد مخدر: جرم بین‌المللی.....	۱۶۹
ج- گروه‌های سازمان یافته و قاچاق بین‌المللی موادمخدر.....	۱۷۱
فصل دوم.....	۱۷۵
همکاریهای بین‌المللی به منزله‌ی راهبرد بنیادین سیاست جنایی.....	۱۷۵
مبحث نخست: کنوانسیون‌ها و همکاری‌های بین‌المللی علیه موادمخدر.....	۱۷۷
مبحث دوم: مکانیزم‌های پیشگیرانه و صلاحیت کشورها در رسیدگی به جرایم بین‌المللی... ..	۱۸۰
الف- مکانیزم‌های پیشگیرانه بین‌المللی.....	۱۸۰
۱- تغییر الگوی کشت.....	۱۸۲
۲- کنترل مرزها و گمرکات.....	۱۸۳
ب- صلاحیت کشورها در رسیدگی به جرایم بین‌المللی	۱۸۳
مبحث سوم: تدابیر عملی سیاست جنایی بین‌المللی به منظور ارتقاء همکاری‌ها.....	۱۸۵
الف- استرداد مجرمان.....	۱۸۶
ب- معاضدت قضایی متقابل.....	۱۸۶

ج- انتقال اموال	۱۸۷
د- همکاری انتظامی و تبادل اطلاعات	۱۸۸
۱- برنامه‌های تبادل:	۱۸۹
۲- تبادل اطلاعات با سایر کشورها در زمینه فنون تحقیقات جنایی	۱۹۰
۳- ایجاد واحدهای ویژه تحقیق درباره پرونده‌های قاچاق موادمخدر	۱۹۲
۴- ارتقای همکاری فنی، گسترش آموزش و توسعه منابع انسانی برای پرسنل انتظامی	۱۹۳
ه- استفاده از فناوری نوین ارتباطی جهت تسهیل در تبادل اطلاعات میان کشورها	۱۹۴
و- کنترل دلیوری یا تحویل تحت کنترل:	۱۹۵
ز- قاچاق موادمخدر از طریق دریا:	۲۰۵
الف- نگاهی به وضعیت کنونی پدیده	۲۰۸
۱- جایگاه و اهمیت مواد مخدر در جهان	۲۰۸
۲- جهانی شدن و تحولات جهانی	۲۰۹
۳- تولید مواد مخدر در افغانستان و تأثیرات آن بر کشور	۲۱۰
۴- مواد مخدر، تهدید جدی علیه امنیت ملی	۲۱۰
۵- بحران اجتماعی	۲۱۱
۶- تغییر تدریجی الگوی مصرف از مواد طبیعی به مواد صنعتی و شیمیایی	۲۱۲
۷- افزایش مشکلات و مسایل روز افزون	۲۱۲
۸- درک پدیده مواد مخدر در متن ساختار اجتماعی و شرایط حاکم بر آن	۲۱۳
۹- متغیرهای اثرگذار در افزایش آسیب‌ها	۲۱۴
۱۰- شاخص‌های اصلی پدیده اعتیاد و قاچاق مواد مخدر	۲۱۴

ب- نتیجه‌گیری و پیشنهاد راهبردهای سیاست جنایی.....	۲۱۵
۱- نتیجه.....	۲۱۵
۲- راهبردهای سیاست جنایی ملی و باید‌ها و نبایدها.....	۲۱۹
۱-۲- تدوین برنامه ملی و جامع کنترل و مقابله با مواد مخدر و اعتیاد.....	۲۱۹
۲-۲- نقد و ارزیابی دو دهه مبارزه.....	۲۲۰
۳-۲- مبارزه با مواد مخدر، یک ستیز بلندمدت و دایمی است.....	۲۲۰
۴-۲- همکاری مشترک دولت‌ها یک راهبرد اساسی.....	۲۲۰
۵-۲- توجه به نقش سازمان‌های غیردولتی (NGOs) و مشارکت‌های مردمی.....	۲۲۱
۶-۲- تقدیم رویکرد نرم‌افزاری به سخت‌افزاری.....	۲۲۱
۷-۲- توجه جدی به علل و دلایل اعتیاد و قاچاق.....	۲۲۱
۸-۲- توجه جدی به استراتژی کاهش تقاضا و پیشگیری.....	۲۲۲
۹-۲- سرمایه‌گذاری جدی در مقابله با تولید و ورود مواد مخدر (عمدتاً افغانستان).....	۲۲۲
۱۰-۲- ساماندهی و توانمندسازی تحقیقات، مطالعات و آموزش حوزه مواد مخدر و اعتیاد.....	۲۲۲
۱۱-۲- توجه به متغیرهای مؤثر دیگر از جمله.....	۲۲۲
منابع و مأخذ.....	۲۲۵

پیشگفتار

تاریخ نشان می‌دهد که در قرون و اعصار گذشته همواره بشر با معضلات و نابهنجاریهایی در طول دوران زندگی خود مواجه بوده است. یکی از معضلات اساسی که امروزه متأسفانه دامن‌گیر نسل جوان و بسیاری از جوامع گردیده معضل خانمانسور و خانمان برانداز مواد مخدر است.

باید اذعان نمود که مواد مخدر و جرایم مرتبط با آن متأسفانه غم‌انگیزترین تراژدی نسل حاضر است. این پدیده استعماری که ارمغان شوم استعمار می‌باشد می‌توان از آن به عنوان یک معضل اجتماعی و نابهنجاری استعماری یاد کرد. بزه ماده مخدر مخرب‌ترین عامل برای روح و روان بشری است این پدیده ویرانگر علاوه بر اشخاص معتاد و آلوده به مواد مخدر و جرایم مرتبط با آن خانواده‌ها و جامعه را نیز به انحطاط می‌کشانند. در صورتی که به درستی تحقیق و بررسی شود این موضوع احراز خواهد گردید که مواد مخدر یکی از قدیمی‌ترین و کارسازترین شیوه نفوذ استعمارگران در دنیا بخصوص، کشورهای جهان سوم است و با بزه مواد مخدر حیات جامعه را به طور مستقیم مورد تهدید قرار داده است.

آزاداندیشان سراسر جهان از بدو پیدایش این پدیده ضدانسانی (مواد مخدر) ضرورت مقابله و برخورد قاطع با آن را احساس کرده‌اند و در حال حاضر معضل اعتیاد و جرائم مواد مخدر یک واقعیت عینی جوامع است و به یقین هیچ کس در جامعه نمی‌تواند منکر این مسئله ملموس شود به طوری که دیدن واقعیت به معنی اعتراف به وجود آن است و بالطبع تعمق و تأمل بیشتر در جهت توجیه و

تبیین و بررسی بی طرفانه علل رشد موادمخدر در جامعه و سرانجام برخورد قاطعانه و تصویب قوانین و ایجاد راهبردهای اساسی برای دولتها و سازمانها و مؤسسات و کلیه اقشار جوامع را می طلبد.

اینجانب پس از انتشار کتاب پژوهش علمی - کاربردی درباره موادمخدر و انتشار کتاب پیشگیری از مصرف موادمخدر بر آن شدم تا در زمینه تحولات سیاست جنایی موادمخدر از ابعاد داخلی و بین المللی در کتاب مستقل موضوع را مطرح نمایم و با نظر به اینکه اطلاع از سیر تحولات و تاریخ نحوه فعالیت دستگاه عدالت کیفری و نیز سیاست جنایی و سیاست کیفری سایر کشورها و استفاده از تجربیات آنها می تواند کشور ما را در رسیدن به اهداف خود یاری رساند و از طرفی از مطالعه تطبیقی در سیاست جنایی اکثر کشورها این نتیجه حاصل می گردد که: مجموعه قوانین کیفری کشورها بر ریشه کنی، تولید و قاچاق موادمخدر تحت اشکال مختلف از جمله تولید و ساخت غیر قانونی، واردات، صادرات، انتقال، نگهداری، عرضه، فروش و خرید یا استفاده و استعمال موادمخدر تأکید ورزند.

بنابراین با توجه به اهمیت فوق العاده موضوع سیاست جنایی موادمخدر، این اثر از ابعاد گوناگون داخلی و بین المللی از مفاهیم و تاریخچه و سوابق قانون گذاری و تحولات در قوانین و واکنش ها و ضمانت اجراها و نقش نهادهای داخلی و بین المللی و تلاش ها و راهبردهای مشترک و کنوانسیونها و مکانیزم های پیشگیرانه و تدابیر عملی سیاست جنایی موادمخدر را مورد بررسی قرار داد و سرانجام به تحلیل و تبیین وضع موجود و نتیجه گیری و پیشنهاد راهبردهای

سیاست جنایی ملی و بین‌المللی موادمخدر پرداخته است.
امید آن دارم که این اثر که حاصل مطالعات کتابخانه‌ای نسبتاً طولانی حقیر
می‌باشد برای همه اقشار بویژه قضات و دست‌اندرکاران مبارزه با موادمخدر و
دانشجویان مفید واقع گردد.

و من... توفیق

علی‌اکبر باصری

زمستان ۱۳۸۵